F. A. EXAMINATION 1901.

SATEE-MANI

(REVISED EDITION)

AN ELEGY

BY

P. SREENIVASA CHARLU, B. A.

WITH AN OUTLINE ON TELUGU CLASSICS

BY

The Hon'ble Rai Bahadur
P. ANANDA CHARLU,
VIDYA VINODA, C. I. E.

THE VAIJAYANTI PRESS, MOUNT ROAD, MADRAS.

శ్రీరస్తు.

సతీమణి.

ఇది

పనప్పాకము - శ్రీనివాసాచార్యులు (బి. ఏ.,) గారిచే

గద్యపద్యాత్మకంబుగ రచింపఁబడిన

కరుణారసబంధురంబగు నొక సాధ్వీమణి చరిత్రము.

2-వ కూర్పు.

చెన్నపురి:

శ్రీ "వైజయంతీ" ముద్రాశాలం

బ్రకటింపఁబడినది.

1900.

వెల 6 అణాలు.

PREFACE

TO THE SECOND EDITION.

This tiny work of mine had been revised and the verses in it had been, to some extent, added to, while I was in Calcutta *i. e.*, before the University did me the honor of making it a part of the F. A. Text. In completing the re-print in its revised and augmented form since then, I have thought it advisable to mark out the new verses with a star, in order that there may be no room for a plausible complaint that additions have been made to the text prescribed. A sense of completeness and a readiness to profit by the suggestions of my numerous and well-meaning friends have constituted the motive for the alterations and the enlargement. To these cordial friends my warmest acknowledgements are due.

P. S. C.

LAKESIDE, EGMORE.
1st January 1900

PREFACE

TO THE FIRST EDITION.

(1896.)

This poem has been barely suggested by an English plot, too organically changed to give it the character of an adaptation. In the manner of telling the story, a novel method has been adopted, not met with, so far as I know, in Telugu Literature, but, in my view, deserving a wide adoption. To conciliate critics I quote the following lines of the poet Pope :—

" Whoever thinks a faultless piece to see,
Thinks what ne'er was, nor is, nor e'er shall be.
In every work regard the writer's end
Since none can compass more than they intend."

P. S. C.

AN OUTLINE
ON TELUGU CLASSICS.

To persons whose horizon of ideas has been enlarged and enlightened by a study of poetry in other languages—whether in the original or in the translation—the Telugu Classics, consisting mainly in metrical productions, must seem deficient in many forms of emotional expression. One of such is Elegiac poetry which may be taken, if it has not been already so taken, to comprehend war, with its incidents of joy and sorrow, politics, and social relations, in all forms and phases of feeling, calculated to stir the heart in human affairs, besides love. That of this element there is a regrettable paucity, if not a scarcity, must strike every unbiassed student of Telugu Literature. In saying this, I wish to guard myself from being misunderstood as not making an exception in favour of the Telugu Maha-bharata, which presents no few striking instances, depicting almost every passion, implanted in the human breast. Of the emotions of heroism and of grief, chiefly, there are, in that noble Epic, utterances which so far sway the reader that the least demonstrative of his kind cannot help feeling, as he goes over them, that his intonation has insensibly grown spirited or choked and that his eyes have begun to glisten with involuntary joy or drop unbidden tears. Nor

is the listener any less overcome; for few, that are amenable to genuine, generous impulses, could resist a sympathetic throb or a kindred sigh, when passages of heroic valour or harrowing anguish were properly read to them. Ungracious as it may sound in the ears of censors, who are more passionate than impartial, I trust there are yet large classes of literary judges who would acquit me of all desire to indulge in carping criticism, when I say, as a matter of stern duty, that seldom do we meet with descriptions in subsequent writers—perhaps with the exception of Potana, the author of the Telugu Bhagavata—making any decided approach to the power and the pathos, pervading almost every page of those great masters. It looks as though those gifted votaries of the Muse carried away with them the magic, poetic charm, wherewith they conjured up life and fire or evoked sorrow's melting tribute, as occasions arose for the one or the other. The result has been that their successors were reduced to the position, so to speak, of literary sculptors, glorying in triumphs of word-symmetry, consisting mainly in their striving after aesthetic finish of learned diction or in the wealth of musical versification. A long, uninteresting interval ensued till the time of Sreenadha, who may be viewed in the light of the next great epoch-maker after the authors of the lunar epic—though I am not prepared to say that there were not in that interval some stray, angelic touches, few

and far between, but too unsustained to mould the fashion or exercise an abiding influence on the practices and tastes of the times. The exceptional recognition, which Sreenadha enjoyed, might be, in part, due to his having flourished under the glowing sunshine of a royal patron. But that is the smallest part of the reason why he rose to the proud literary distinction which he still holds among classic writers. That he was an eminently-scholarly stylist, few can venture to gainsay. That he was, more or less, of a high-priest and a pattern for others in the use of ornate diction cannot but be freely admitted by the most fastidious. Taking into account these, his special personal merits, it is impossible not to own that the undying mark he left on the Telugu Literature was due to his solid, inherent worth, far more than to royal favour. Here must, however, end nearly all the praise that should be his; for, in the whole range of his works, few lines could be culled which might be said to stir up the heart, by emotions being depicted with adequate fervour and true realistic effect, so as to bear comparison with the master-pieces of the earlier epic-writers. At best, his writings are grand specimens of faultless prosody, of melodious versification and of erudite style; and they may—not inaptly—be likened to a speckless marble statue, exact in proportions and exquisitely-chiselled in shape, but without the life and animation which enthral or

exhilarate the heart; for, in my humble judgment, a poet misses the first or main function of his vocation, when he fails to attune the reader's feelings to the spirit and sentiment, portrayed in the context. The aspects and forms of nature our countrymen have around them, must also tend to predispose those among them, who are gifted with a lively creative faculty or a playful fancy, in the direction of grandeur in the imagery they conceive and the style of writing they would choose. Face to face with a nature, decked out in the picturesque garb of diversified scenery—giant trees, with outstretching branches and a luxury of foliage; bright flowers, glowing in endless varieties of hues; mighty hills, rising higher and higher in grandeur and altitude; majestic rivers and mountain torrents, moving nobly or boisterously on—few, imbued with any degree of an impassioned mind, could withstand being led, if not seduced, into forming conceptions in unison with that nature's sublimity and setting them forth in language which would satisfy the claims of what is known as "imitative harmony." To this overpowering fascination, Sreenadha—a gay Lothario by the way and not overburdened with veneration for the God of that nature—readily, perhaps unconsciously, yielded. His masterly genius made his example infectious, and it had the general effect of dazzling men's minds and of emboldening the timid and the ambitious, fearlessly to imitate and

emulate his manner, which he preached as well as practised by way of preference.

Two great poets, who, after him, burst before the reading public with startling novelties of method, were Peddanna and Bhattu Murthi. Both of them had the capacity and the worth to figure as epoch-makers —each in his own way. Both made the effort. But one alone of them *i. e.* the latter of them came off triumphant. Such as are struck with Peddanna's originality and his freedom from a penchant for seeking ideas for words rather than words for ideas, might wonder at this result. But it is not difficult to account for it, as I shall soon endeavour to shew when I come to deal with Bhattu Murthi. In the meantime, let me complete my view of Peddanna. It must be owned that, with all his conspicuous talent, Peddanna has nowhere tried to melt us into tears or rouse us to any flights by "thoughts that breathe or words that burn." He has treated us to the commonplaces of human affairs and to the physical effects of the sort of love, which coarser minds gloat over and which we want no poet to describe to the world. The subject of love—as a theme for a poet—is, ordinarily, an easy one to work out, as has been very properly held by discerning critics. What are really its noblest workings and its claims for admiration are a heroic fortitude and a whole-souled devotion, in the face of odds and in defiance of disquieting doubt or

disheartening danger, bordering on dismal despair. The unspeakable charm of self-sacrificing steadfastness of purpose and of self-contained, inward satisfaction with that firmness—pointing to the seemingly unattainable object of love and of adoration as does the needle to the load star—is the secret of Love's triumph; and it is in the description of attributes, such as these, that a true poet really excels and extorts awe and respect from even the worldly-minded discreet men, notwithstanding that, in their gross nature, they may regard such features as visionary madness or culpable obstinacy, worthy of a better cause. It is by impregnating poetry with the spirit of Elegy, heroic resolve and unshaken devotion, and not merely by setting forth in choice language the every-day manifestations of humdrum sexual feeling, that poets of high order fulfil their lofty purpose and mission. If this is the correct standard to apply, it is not for me to say how far this elevating, edifying, chastening, unworldly element is to be met with in the latter day Telugu Classics. In noticing this fact, I mean no disparagement to Peddanna who, in describing his heroines and other women he had to write about, stooped to dwell upon physical charms, which, according to the modern taste and very properly too are best left out, on the ground of indelicacy. Let us however bear in mind that the modern taste is but a thing of recent date, even in other countries and in

other Literatures. I am not at all sure that Peddanna would be the worse for a comparison with his contemporaries elsewhere in this respect. An honored poet of an oriental Court, a too frequent witness of groups of handsome slave-girls (dasies) without much of matronly decorum or of maidenly bashfulness, he might be easily led into these and the like descriptions; and if indulgence in them was neither resented nor found to prove repugnant, the tendency would gain encouragement and strength, without any personal predilection in the author and even despite personal distaste. To impute such a personal predilection to Peddanna would be to do him an unmerited wrong.

Now to Bhattu Murthi. Before going to him, let me premise that Peddanna possessed a vast amount of erudition and a keen sense of grace such as befitted a poet laureate—a place of honor which he enjoyed and richly deserved, and that his best-known work—perhaps the only one known—is not without a considerable share of the sort of apostrophes, soliloquies and other figures of speech which constituted and will always constitute a permanent element in Telugu Literature. But he lacked a power (not a defect surely) in which Bhattu Murthi was without an equal and by which he took the cultured and the unlearned alike by storm. While Peddanna—refusing recognition to Sreenatha in paying the wonted tribute to early writers—seemed to derive pleasure in

a style, far too rugged and far too bald for melodious poetry, Bhattu Murthi gloried in what may be described as "a beautiful procession of words that go upon their way, singing,"—not forgetting to give us an inkling into his leaning by doing homage to the last great epoch-maker before him. Peddanna was indeed not altogether without quaint imagery and an equable flow of verse, but Bhattu Murthi made it manifest that he had quite a passion for them. With Peddanna, the progress of the plot was paramount, and all else—except perhaps an unusual number of neologies and rare and uncommon words—was subordinate; whereas, to Bhattu Murthi, everything was beneath a harmonious blending of musical cadence with ingenious figures and tropes, emanating in endless novelty and in unmeasured abundance, out of the seemingly-exhaustless resources of his genius. The cadence he panted after, reminds you of a soft, sweet purling stream, welling out of a perennial spring with variegated shells, brilliant gems, and shining bits and sands of gold, dazzling the eye through its clear and limpid waters as it ripples along. You may also compare his verses to a bracelet and the words in them—not to jewelled links, chained together,—but to the mere lengthening of gold of the finest touch, with a variety of precious stones, set and embedded in it with exquisite workmanship. Again, his productions, *as a whole*, may be likened to a Museum in which

nothing finds place, which is not rare, attractive and uncommon, or to a city-park in which nothing is visible which is of natural, spontaneous growth but which is all parterres, lawns, trimmed hedges, puzzling mazes, and creepers, clinging to well-pruned branches or hanging from them as so many wreaths and festoons—such as evidence the studious care and the skilful ingenuity of a diligent and tasteful horticulturist. Just as a spectator gives his admiration freely to equestrian performances in a circus or to acrobatic feats at giddy heights—though he himself does not care or wish to do the like—even so does the reader of Bhattu Murthi rejoice and applaud, as he passes along the array of that poet's countless devices, issuing out of his ceaseless invention. With him, the one wish, above all, appears to have been to elaborate almost every verse into a thing of high art as to liquid flow of metre, and embody in it an imagery—a thing of high art no less. In a word, his muse spoke in music, loved in music, laughed in music, wept in music and did nothing but in music. What wonder then that aspirants to poetic fame, after him, were smitten with a passion to view his most widely-read work, Vasu Charitra, as a model and to have worked on the notion that their best passport to esteem and to popularity was to take the cue from him and counterfeit his manner as best they might. That the epithet "పిల్ల వసుచరిత్ర" or "miniature

Vasu Charitra" should be approvingly bestowed on later works of poetic art and be exulted in, is proof positive of the dominance of Bhattu Murthi's methods.

The taste which thus irresistibly set in, has steadily gained in volume as time has gone on; and, in the curriculum of choice books, recommended by well-known and recognised pandits to ardent students of Telugu Classics, a prominent place has been invariably assigned to Vasu Charitra. When that earnest benefactor of Telugu Literature in modern times, Mr. C. P. Brown, got Manu Charitra and one or two other productions of the period commented upon, Vasu Charitra too came in, as a matter of course, for a good share of hearty recognition and exposition. But things have changed since then, when the study of Telugu Classics was in its infancy. Ideas, till then unknown and unrealised, have dawned on readers, in virtue of contact with other literatures—with English Poetry in particular and discourses thereon. The numbers of those that have, in recent years, approached Telugu Literature with zest and zeal have done so with the novel conceptions of what are or ought to be the potent elements of poetry by the light, shed by other Literatures. One marked result has been a tendency to make departures from the beaten track and to prize the *spirit* and *sentiment* in a poetic work over and above the *form* and *metre* adopted and employed. This is an innovation which ought

to be turned into a decided improvement ; and every encouragement must be given to even the humblest effort in these directions. If Telugu is to be a living language and become what DeQuincey has finely called the Literature of Power, two conditions precedent are necessary *viz.*, (1) our heroes and heroines should cease to be mere wax-works or puppets, opening and shutting their eyes and lips or dancing to the guidance of the unseen wire-puller ; and (2) we must eschew guerilla warfare about historic forms of words, about lapses from rigid canons of metre and about servile adherence to rules, which may be likened to the now-exploded "unities" and other arbitrary conventions of by-gone systems. It has become too much the fashion for critics to turn captious and self-conscious and to make mountains of occasional slips and peccadilloes, in order to denounce, as plague-spots, what are, at the worst, only like sun-specks. Allowance must, of course, be nevertheless made to the ineradicable datum of oriental nature, to the influence of environments and to the bias, imparted by prior studies and habits of thought.

It only remains for me to explain how it has come to pass that this body of my remarks is printed as introductory to Satee-mani. Those remarks form a part of what constitute a sort of prelude to a lengthy, analytical critique, drawn up by me on the leading Telugu writers, past and present ; and I have thought

it proper to publish this portion, as embodying the principles some of which have been exemplified in the Satee-Mani—with what measure of success, it is for those to say, who know or can realise what poetic pains are and what difficulties beset experiments in untried lines. I shall, however, be very pleased if abler men, concurring in my views and possessing poetic faculty, will do more in furtherance of those views.

LAKESIDE, EGMORE,
MADRAS,
1st January, 1900.

P. A. C.

శ్రీరస్తు.

శ్రీపార్థసారథయేనమః.

సతీమణి

ప్రార్థనాదికములు.

సీ. శ్రీసుదర్శనశోభ * శ్రీసుదర్శనశోభ
నరులపై నతులపై * నెరపువాఁడు
సద్వంశజాతుఁడై * సద్వంశజాతార
వంబున నాసక్తి * వఱలువాఁడుఁ
బక్షపాతము లేక * పక్షపాతముచేత
నిక్కి యాడుగరుడి * నెక్కువాఁడుఁ
బుణ్యాజనులఁ గ్రాచి * పుణ్యాజనులఁ బ్రోచి
యానందమును బొంది * యలరువాఁడు
నైనమౌనిహృదయలోలు * నహితసైన్య
వీక్షణాభీలు విబుధసం * రక్షణాతి
శీలు నార్యసమ్మతసుగు * ణాలవాలుఁ
గొలుతు నిహతారిజాలు నా * గోపబాలు. 1

* సీ. శ్రీదేవి నెదఁ గొల్చి * శేష శేషాశనా
శీవిషాశనులను * జిత్తమందుఁ

బాదుకొల్పి, వరదు * పంచాస్త్రములనతి
భక్తిమైఁ దలపోసి, * భవ్యనిత్య
సూరులకును మ్రొక్కి, * సారెకు నాచార్య
పదయుగ్మము భజించి * ప్రపదనంబు
సలిపి, గీర్వాణాంధ్ర * సత్కవీశుల నెల్ల
భావించి, పండిత * వరుల కెఱఁగి
గండశిలఁ బోలుహృదయంబుఁ * గఱఁగఁజేయు
నీ సతీమణిచరితంబు * నిట్టితొక్క
మాటల రచించి నాఁడనే * నోట లేక
కరుణఁ బరికింపుఁ డెంతయు * సరసులార. 2

సీ. ఎవ్వానియురుకీర్తి * యింగ్లాండుమున్నగు
దేశాళిఁ బ్రసరించి * తేజరిల్లు
నెవ్వానివాగ్ఝరి * హిందూమహాదేశ
సభలందుఁ గొమరొప్పఁ * బ్రభ గడించు
నెవ్వానిశాస్త్రార్థ * హితబోధ లఖిలబు
ధాళికి నానంద * మందఁ జేయు
నెవ్వానిపాండిత్య * మేవేళఁ గవులకు
స్వార్యాజపరిణతి * సరగఁ దాల్చు

నెవనిమంజుభాషణసుధ * నెలమిఁ గ్రోలి
తమవిబుధతత్త్వమును సార్థ * కముగఁ జేసి
కొనుచు బుధులు నుతింతు రె * వ్వాని నతం డ
హార్యధైర్యుఁ డలఘు ననం * తార్యవరుఁడు. 3

సీ. తనచతురాస్యతఁ * దా నిచ్చి వాక్పతి
యెవ్వాని వాక్ప్రౌఢి * నెనయఁ జేయుఁ
దనసుదర్శనలీలఁ * దా నిచ్చి శ్రీకాంతుఁ
డెవ్వాని ననయంబు * నెలమిఁ బ్రోచుఁ
దనదుసర్వజ్ఞతఁ * దా నిచ్చి శంకరుం
డెవ్వానిఁ బ్రీతిమై * నిలను మనుచుఁ
దనయనంతత నర్థిఁ * దా నిచ్చి శేషాహి
యెవ్వానిఁ జెలిమిమై * నెందుఁ గాంచు
నట్టిశ్రీపనప్పాకకు * లాబ్ధిచంద్రుఁ
డఖిలశాస్త్రార్థవిదుఁ డనం * తార్యవరుఁడు
నైననాజనకునియాజ్ఞఁ * బూని యీస
తీమణికథ రచించితిఁ * దెలిసినంత. 4

సీ. ఏభోగిదగుభోగ * మేవేళఁ బురుషోత్త
మానందసంధాయి * యగుచు వెలయు

నేదిష్ఠప్రాభవం * బే వేళ విబుధాళి
సమ్మోదదాయియౌ * సరణిఁ దెల్పు
నేకవిపాటవం * బే వేళ సన్మార్గ
గతులందె యేపారి * కరము వెలయు
నేధిషణునిపల్కు * లే వేళ సుమనోధి
పతిమోదకరములై * పరిఢవిల్లు
నట్టిశ్రీమాడభూపికు * లాబ్ధిసోముఁ
బ్రథితభరతాభ్యుదయసుప్ర * బంధకారుఁ
గొలుతు గుణిగణ్యు ఘనపుణ్యు * గురువరేణ్యు
వేంకటాచార్యవర్యుని * విమలమతిని. 5

క. నే నెంతవాఁడ నాకృతి
యూ నెంతటి దైన విబుధు * లంచితగుణులై
మానితులగుటసతీమణి
దీనిని దయఁ గాంతు రనుచుఁ * దెలచినుతింతున్. 6

క. ఒప్పులె కల వనిపల్కను
దప్పు లనేకంబు లుండు * దయ దైవారన్
దప్పుల లోఁగొని కలవే
నొప్పులఁ గన వేఁడెద విబు * ధోత్తములారా! 7

అంకితము.

---

*క. శ్రీశునకున్ రక్షితనా
కేశునకున్ భవహరునకు * విభపాలునకున్
ఆశాంత క్రాంతయశః
పేశలునకుఁ గేశవునకు * విశ్వేశునకున్. 1

*క. నిస్తులరుచిరుచిరాతత
కౌస్తుభమణిరంజితోగు * ఘనవక్షునకున్
బ్రస్తుతభుజగాధిపరచి
తాస్తరణునకున్ నతావ * నానందునకున్. 2

*క. భవసఖునకు సరసిజసం
భవనుతునకు నానతార్తి * పరిహారునకున్
భవదూరునకున్ మునిహృ
ద్భవనునకు దయాపరునకుఁ * బరమాత్మునకున్. 3

*క. సనకసనందనముఖసుర
మునివందితచరణునకును * మురహరణునకున్
గనకాంబరధరునకు స్మర
జనకునకద్భుత నిరుపమ * జయశీలునకున్. 4

* క. వరమహతీజనితకల
స్వరవీచీలోలకలహ * సంయమిగీతా
పరితోషితహృజ్జలజున
కరుణాంశుభవావరునకు * నరిభయదునకున్. 5

* క. వ్రజయువతీపరిరంభిత
నిజగాత్రునకున్ వరిష్ఠ * నీలాంబరపూ
ర్వజున కమేయచరితునకు
విజయసచివునకు సురేశ * వినుతపదునకున్. 6

* క. కృష్ణాపరిభవహారునకు
నుష్ణాంశునిభప్రతిభున * కుద్దామునకున్
జిష్ణునకు ననంతునకున్
విష్ణున కాతతగుణునకు * విశ్వాత్మునకున్. 7

* క. నందార్భకునకు గోపక
వందితపాదాబ్జునకు న * భంగురలీలా
నందిత వైదర్భీ స్మి
త్యాందోళితహృదయునకు మ * హామహిమునకున్.

చతుష్ప్రాస కందము.

* క. శ్రీకరునకు రాత్రించర
భీకరునకు నాశ్రితాఘ * భేదనగుణచి
త్రాకరునకుఁ గరుణార
త్నాకరునకు దరకరునకు * నర్పింతుఁ గృతిన్. 9

*

శ్రీరస్తు.

సతీమణి.

తే. అకట! శ్రీధామనాథుని * యనుఁగుఁబుత్రి
వంత నడలుచు నీకాన * నాంతరమున
నొంటి నుండంగ నేలొకో * యుగ్రజంతు
వితతివలనిభయముఁగూడ * వీడియిట్లు? 1

తే. చక్కనౌనట్టియుద్యాన * సరసియందుఁ
దఱచు రుచిమించి చెలువారు * తమ్మికరణిఁ
దనమతనుకాంతిచేఁ దన * తండ్రియింటి
నెల్లవెలయింప కిట్లుండ * నేల సతికి? 2

ఆ. శీతభానుకిరణ * పాతంబుచేఁ దన
తలను వాంచి చెలువు * దఱుఁగ వ్రాలు
తమ్మిఁ బోలు నతివ * నెమ్మోము దేటికో?
వంత పొదలునొక్కొ * యింతియెడఁద? 3

* * * * * * * *

తే. ఇల్లు బాసి తోఁబుట్టుల * నెల్ల విడిచి
సుఖములను వీడి యీరీతి * సొంపు దలఁగ

నిట్టిభయదాట వీస్థలి * నేల యుందు
వబల? నీవంతకుఁ గతంబు * నానతీవె. 4

తే. కలికి! శ్రీధామపురమందుఁ * బాలుచునీదు
పూలతోఁటకంటె నడవి * చాలఁ గ్రాలు
నొకో? నీసోదరులకన్న * నుగ్రమృగము
లివియె నీకు ననుంగులై * మెసఁగునొకో? 5

ఆ. పట్టుపుట్ట మొల్ల * కిట్టు లీనారలఁ
గట్టనేల నీకుఁ? * బట్టరాని
వగల నిట్టు లెపుడుఁ * బొగులంగ నేలొకో?
తెలియ వంత ననఁచి * తెలుప వేల? 6

తే. పసిఁడికిని వన్నె వెట్టంగఁ * బరఁగుమేని
నిట్టు కృశియింపఁ జేయంగ * నేల యన్న
మిన్న? నెఱదేఁటిగములను * మించుకురుల
దువ్వి విరులఁ గూర్చుచుఁ గొప్పు * దుఱుమ వేల? 7

తే. రాహుదంష్ట్రావిబాధిత * రోహిణీశ
బింబమును బోలె రూపఱి * బెగ్గడిల్లు
మోము; నందుఁ గస్తురిబొట్టు * ముదిత దిద్ది
పూర్ణచంద్రుని సరిపోల్పఁ * బోలదొకో.

క. కలఁగుచు బయలన్ జూడ్కులు 8
నిలుపుచు బాష్పము లొలికెడు * నేత్రాబ్జములన్
లలి నీతిఁ గెకు నీ రిడి
సలలితగతిఁ బెంచ నేల * చంచలనయనా? 9

సీ. ఎదలోనివలవంత * యిట్టు లీచివురాకుఁ
బెదవుల నెంతయుఁ * గదలఁ జేయ
వెలిఁబాఱువంత చే * విన్నాణమగునీదు
నెమ్మేను విన్ననై * నిగ్గు వీడ
నుబ్బుసీవేఁడిని * ట్టూర్పునఁ బొగిలి నీ
మోముదమ్మి యదింత * ముడుఁగఁబాఱఁ
గలువల నెగఁజిమ్ము * కన్దోయిఁ గాఱెడు
పెన్నీట నీపైఁట * పెల్లు దడియ
నలుగడలఁ గాంచి పలవించి * కలవరించి
మించునెంజెలి నీవిరి * మెచ్చుకొనుచుఁ
గనుల నొత్తుకొనుచు నిట్టు * కలఁగ నేల?
చెలియ నాతోడఁ బల్కవే * కలఁక వదలి. 10

చ. కరమలరారునీదు పురి
గారవ మొప్పఁ బడంతు లెల్ల నీ

సరసపుఁబల్కులన్ వినుచుఁ,
    జంచలనేత్రవిలాససంజ్ఞలన్
నెరపుచు సర్వకార్యముల,
    నిన్నటు చుట్టుచు నిల్చువారలో
తరుణిరో నేఁడిదేల మదిఁ
    దల్లడమందఁ గతంబుఁ దెల్పవే. 11

చ. మురిపముఁ బెంచుపుష్పముల
    మున్నువలెం గురులందుఁ గూర్పకిం
పారయఁగఁ గస్తురి న్నొసట
    నొప్పరచింపక మేలువల్వలన్
సిరు లలరంగఁ గట్టకయ
    చిత్తమునందునఁ బేర్చుచింతలన్
బురపురఁ బొక్కెదేల సతి
    పోలదె నాకెఱిఁగింప నక్కటా ? 12

చ. సరసిజనేత్ర కన్గవల
    జాఱెడునశ్రులఁ జిమ్మవమ్మ, యీ
విరి యిటు వాడువాఱఁగను
    వేఁడిగ నూర్పులఁ బుచ్చకమ్మ, యీ

కరణి వనాంతరంబున వ
గ్గడుఁ గుందకు మమ్మ, సెంజెలీ
బారలుచు నీదు దేహాలత
పొల్పును వీడకు మమ్మ, వేఁడెదన్. 13

* * * * * * * *

తే. అయ్యొ నాయశ్రుధారల * నకట పెరిఁగెఁ
దీఁగె యియ్యది! విరియిది * దీనఁ బుట్టెఁ;
దలఁపఁ దలఁపంగ హృదయంబు * తాపమొందు
నెట్టు లీలతాంతముకథ * నెఱుకపఱుతు? 14

తే. అయ్యొ నాయందు మీ రింత * యక్కటికము
పెఱఁగ నాచరితముఁ దెల్ప * వేఁడుచున్న
వారు కాన శక్తికొలఁదిఁ * బదరుమనముఁ
జక్కఁ బట్టి తెల్పెద నాదు * చరిత వినుఁడు. 15

చ. సరసుఁడు సద్గుణాన్వితుఁడు
సత్యవచస్సహితుండు ధర్మత
త్పరుఁడు ననింద్యధీబలుఁడు
బంధురహాసవిరాజితాస్యుఁడుం

బరమదయాసమగ్రమతి
మంతుఁడు శూరుఁడు మానినీమన
స్సరసిజమిత్రుఁ డున్నతవి
చారుఁడు నాథుఁడు వ్రాయె నక్కటా! 16

సీ. తళుకునెత్తమ్మితూ * పులఁ బోలుచూపుల
నింతులఁ బీడించు * నెమ్మొకానిఁ
గడలివెన్నను బోలి * కడుఁగ్రాలుమోమునఁ
జెఱునవ్వువెన్నెలఁ * జిలుకువానిఁ
గటికిమెకంబులఁ * గానఁ బోకార్చెడు
కరవాలమును జేతఁ * గలుగువాని
మిసిమి దేరుచు మించు * పసిఁడిని నిరసించి
మెఱయునిగ్గుల నొప్పు * మేనివాని
నానతావననిపుణుఁడై * నట్టివాని
నెన్నఁడును నన్నుఁ బ్రోవంగ * నెన్నువానిఁ
జంపి నన్నాథుఁగఁ జేసి * స్వాంతమందు
మురియువారు నాభ్రాతలు * ముందు గనక. 17

తే. నాగునోములపంటయై * నాదుహృదయ
తాపములఁ బాపఁ దగినయా * లాపములకు

మన్కిపట్టయి నా కెప్డు * మదికి నింపు
నించుచల్లనిసామియై * నెగడువాఁడు. 18

ఆ. సిరులఁ బొదలుపురముఁ * జెచ్చెర విడనాడి
బాల్యసఖులనెల్లఁ * బాసి యిట్లు
కానఁ దిరుగునన్ను * గరిత నీకూడిక
యలరఁ జేసె నెడఁద * ననెడువాఁడు. 19

క. అకటా న న్నిటు వగలన్
వికటంబుగఁ ద్రోచి తాను * వేగం జనియెన్ !
వికలంబగునామది నెటు
లిఁక నేనోదార్తునా కొ * యెటిఁగింపఁ గదే? 20

* ఉ. దాఁగుచుఁ బువ్వుటీరములఁ,
దార్కొని క్రమ్మెడుతేంట్లబారికిన్
లోఁగుచు, వెంటనంటు నెమ
లు ల్బురి విచ్చుచు నాడఁ జూడఁగా
నాఁగుచు, మ్రోల లీలమెయి
నంచగము ల్నడయాడ వేడ్కలన్
దోఁగుచు, నాథుఁ గూడి యటు
ద్రుళ్లిన నాపయి ధాత యల్గెఁగా! 21

క. వెడవెడఁ బోడమఁగ నూర్పుల్
కదుకొని యీవంతఁ గుడువఁ * గాఁ దగునంచున్
గడు నదయత విధి వ్రాసెనె!
యెడపదడప నడరుచింత * నెట్టు లడంతున్. 22

* ఉత్సాహ. సర్పసదనమలయజనిత
సరసపవన మొలయుచోఁ,
దర్పకపరిచరశుకపిక
తర్జనరుతు లెచ్చుచోఁ,
దర్పితోగ్రమాళికిరణ
తరళరుచులు నిండుచోఁ,
నూర్పులేక యిట్టు లుదరి
యుదరి కలఁగ నైతిఁగా! 23

సీ. ఈవృక్షపఙ్క్తుల * నేపారుసుమములఁ
జిదిమి నాకొప్పునఁ * జెక్కుచుండు,
వేఁటకై పోవుచు * వేడుకఁ జూడఁగ
రమ్మటంచును నన్ను * నెమ్మిఁ బిలుచు,
నబల యల్లదె చూడు * హరిణి నీక్రాల్గన్నుఁ
గవనీటుఁ గని పాఱుఁ * గాదె యనును,

వ్యాఘ్రాదిదుష్టస * త్త్వంబులఁ గానలోఁ
గాంచి యులుకునన్నుఁ * గౌఁగిలించు,
నట్టిమవ్వంపుగోనముల * పుట్టినిల్లు
దిట్టతనములకును మనికి * పట్టు నైన
భువనవంద్యు నాథునిఁ బాసి * పొగులుదాన
నజ్జభవుఁ డక్కట కఠినుఁ * డయ్యె నాకు! 24

* తే. లలి లవంగలతాస్పృశ * ల్లలితమలయ
పవనసంచారకోమలం * బవువనాంత
రంబులను నాథు జతగూడి * ప్రముదితాత్మ
నౌచు నడయాడుటలు బాసె * నకట నేఁడు! 25

సీ. కీరకోకిలములె * కేళీసఖులుగాఁగఁ
గంటకావృతభువి * కంకటిగను
బుసకొట్టుచిలువలె * పొలుపారుభటులుగ
నీరంధ్రవనములె * నెలవులుగను
బొనరారుసుమములె * భూషణంబులుగాఁగ
మంజుతరుచ్ఛాయ * మందిరముగ
రొదసల్పుతేంట్లబా * రులె తోడుగాఁగను
వెన్నాడునంచలె * వియ్యములుగ

నెంచి నాదుమనోహరు * నెలమిఁ గూడి
క్రీడ సలుపుచు వేడ్కమైఁ * బోఁడిమిఁ గని
కాల మయ్యనేఁ జయ్యనఁ * గడపుచుందు
నన్నియును వమ్ము లయ్యెనే * యకట నేఁడు! 26
క. మన మెటియదె యట్టిప్రియుఁడు
చనెనే నిటు తనప్రియను వి * చారాంభోధిన్
మునుఁగన్ ద్రోయుచు ? నదయత
నను దిక్కఁడలినయబలగ * నలువ యొనర్చెన్ !
* తే. తరళకరకంకణాళి మం * ద్రరుతు లీనఁ,
గనకభూషణనికరముల్ * గాంతు లిడఁగ,
సరసలావణ్యపూరంబు * జాలుకొనఁగ,
శిశువుఁ బోలి యాడుదుఁ బతి * చెంత నలరి. 28
తే. ఇందు నానాథురుధిరంబుఁ * జిందఁజేసి
నట్టినాసహోదరులెల్ల * గిట్టువారు,
తుదకు నిరయంబుఁ గనువారు, * త్రుళ్లిపడెడు
బాష్పబిందువు లివి యానె * వమ్ము లనఘ! 29
వ. అయ్యా! వినుము, నా కైహికాముష్మికసుఖప్రదుండ
గునని నే నెవ్వని నమ్మితినో, యతనుసామ్రాజ్యవైభవ

సంధాతయవునని నే నెవ్వని భావించితినో, క్రూర
సోదరకృతనిర్బంధవిచ్ఛేదనవిధాయియౌనని నే నె
వ్వనిఁ దలంచితినో, యట్టి నానాథు, ననింద్యబలపరా
క్రమవిజితానేకయోధుఁ బొరివుచ్చి మచ్చిక పిచ్చిల
నెడంద నానందం బమందంబుగ నొంది క్రుందినక్రూ
రాత్ముల తెలుంగు నెఱుకపఱిచెద నాలింపుము. 30

తే. నామనోహరువంశము * నాకులమున
కంటెఁ దక్కువ యని యాడి * కరుణ లేక
నన్ను నలయించువారలు * నాదు భ్రాత
లెపుడుఁ గావున నొకనాఁడు * హితము నెలుఁగ.

తే. నేను బలికితి నీరీతి * నేమ మొప్ప
నన్నలార మమ్మిరువుర * నెన్నఁ ద్రెంప
రాని మోహబంధనముచేత * నా నలినజుఁ
డెలమిఁ గట్టియున్నాఁడు మీ * రేల యలుగ?

*సీ. శూరుఁడై సంతతో * దారుఁడై యభినవ
మారుఁడై వరసుకు * మారుఁ డగుచు,
శీలియై రిపువన * కీలియై సద్దయా
శాలియై దుర్జనో * న్మూలి యగుచు,

హారియై స్మరతాప * హారియై వందిత
శౌరియై సుపథసం * చారి యగుచు,
ధన్యుఁడై విబుధమూ * ర్ధన్యుఁడై సజ్జన
మాన్యుఁడై లలితవ * దాన్యుఁ డగుచు
వెలయుసీతనిఁ జేపట్టఁ * దలఁచు టకట
పోలదే నాకుఁ? గోపంబు * పొదల నేల
యిట్టికఠినంపుమాటల * నింక నాడ?
నితఁడె నాప్రాణపతియగు * నెఱుఁగుఁ డీరు. 33

తే. మీకులంబది గొప్పదై * మెఱయ నిండు
వేడ్క మీపేరు భువినెల్ల * వెలయనిండు
నిక్కి మీబాహుబలమది * నిగుడనిండు
నిక్క మితఁడె నామగఁ డగు * నీచుఁడైన. 34

క. హుతవహుఁ డతిశీతలుఁడై
సతతము వెలసిన రవియును * జరమాద్రిఁ దగన్
వితతంబుగ నుదయించినఁ
బతిఁ జేసికొనక విడుతునె * భయమున నితనిన్ ?

క. అని నేఁ బల్కిన వారును
గినుక న్ననుఁ గాంచి యోసి * కేరడమున మే

మనినారమటంచుఁ దలఁప
కు నిజము పల్కెదము వినవె * కోకిలవాణీ. 36

తే. నీచుఁ డైనట్టివానికి * మాచెలియలి
నిచ్చువారము గామని * యెలమిఁ బల్కి
వాని మరలించి పంపుము * చాన మంచి
కులమున జనించినట్టినిఁ * గోరికొనుము. 37

క. నావుడు నాపల్కుల నే
వావిరి వినలేక సుజన * వర్ణితచరితుః
ధీవరుఁ వరుఁ గని తెలిపితి
నావెతలను గాన నతఁడు * నర్మిలి ననియెః. 38

ఆ. ఇట్లు నీవు గుంద * నేల కలికిరో? యీ
వీడు వీడి యడవి * వేడ్కఁ జేరి
యందు నొక్కగుడిసె * నమరించుకొని నెమ్మి
నుంద; మిపుడ రమ్ము * మందగమన! 39

ఆ. నిశియుఁ దరిసె, జనులు * నిద్దుర మరఁగిన
వారు, గుఱ్ఱమొకటి * వచ్చియున్న,
దింత్రి రమ్ము వనికిఁ, * జింత లేలొకో నీరుఁ?
గాన వీరిభయము * గలదె మనకు? 40

తే. శీతకిరణుఁ డాకసమునఁ * జెలఁగు నదిగో,
తారకాగణ మదె పోలు * పాఱు బయుల,
ఘూకమునకుమాత్రమె కను * గూర్కు లేదు,
జాగుసేయక పోదము * చాన లెమ్ము. 41

క. అను నాప్రియుపల్కులకున్
మనమున నామోద మొంది * మారసురూపున్
వినుతామేయగుణాంచితుఁ
గనుఁగొని వేడుక యలరఁగఁ * గడఁకఁ బలికితిన్.

చ. వినుము భవద్వియోగమున
వేఁగఁగఁ జాల ముహూర్తకాలమై
నను, గరుణార్ద్రచిత్తమున
నాయక ప్రోవఁ దలంపవే; యిటుల్
గనుకని నన్ను నేఁచెదరు;
కాంత మదీయమనస్సరోజముల్
బనివడి రంజిలంగ నిఁకఁ
బల్కుము వచ్చెద నిప్డె కానరున్. 43

క. నినుఁగూడి యుండఁ గలిగిన
వనమైనను నాక మగును * వర్ణితచరితా;

నిను నెడఁబాసినతావది
వన మగు స్వర్గనిభ మైన * పట్టణ మైనన్. 44

క. అన్నలఁ దమ్ముల నెవ్వరి
నెన్నను; గరుణాసముద్ర * హేలాగతి నన్
మన్నన సేయఁగఁ దలఁపవె;
నిన్నే నమ్మెదఁ గరుణ వ * నిక్షిం గొనిపొమ్మా. 45

తే. కాంత వన్యము లైనట్టి * కలితఫలస
ముదయములనె నే సుధగాఁగ * మది గణింతు
నెపుడు నీప్రక్క శయనించు * నపుడు శాడ్వ
ల మిల మృదుతల్పముగనె యె * లమిఁ దలంతు.

వ. అనుడు నప్పురుషశార్దూలుం డుల్లాసతరంగితాంతరంగుండై పంచాస్యధ్యానజనితభయవికంపిత చిత్తంబగు ద్విరదోత్తమంబుకరణి నల్లకట్టెఁడులగు తోఁబుట్టుల నెట్టనం దలపోసి బిట్టులుకునన్నుఁ జేరఁ దిగిచి, బిగి కౌఁగిటం బొదివి జడు పుడిపి,యతి విమలహాసజ్యోత్స్నా లసన్ముఖేందుబింబంబు వాంచి నాదుమోముపయిం జేర్చి,.నామనోగతంబగు భయంబును బీల్చి వైవనో నా

నొక్క మక్కువ నించు మున్ను వెట్టి, హృదయాంత
స్థంబగు ననురాగరసంబు వెల్లివిరియునో నా నెసకమె
సఁగు నా యశ్రుపూరంబులఁ దనచేలాంచలంబునఁ దు
డిచి, నా దగు హృదయపరితాపంబుపరిమితి నెఱుంగం
దివిరెడునో యనఁగ శిరంబు మూర్కొని, మాఱుండను
నా రామపాలకుండు విత్తినవలపువిత్తనంబులు మొలక
లెత్తె ననంగ గగుర్పొడిచిన నా యొడలు నిమిరి తో
డ్కొని చని యొక్కింత దవ్వున నొక వృక్ష
మూలంబునకుం గట్టఁబడి పల్యాణాది సాధన సన్నద్ధం
బయియున్న యుత్తమాశ్వంబుపైఁ దానెక్కి నను
దనపురోభాగంబున నా రోహింపఁ జేసికొని గుఱ్ఱపుఁ
బగ్గంబుల నొకకేల నమర్చి, నన్నొకచేతఁ బట్టుకొని
యదలింపుడు నాహయం బతివేగంబుగఁ బఱవఁజాఁగె,
నట్లు. 47

తే. గగనతలమునఁ జంద్రుఁడు * గడు వెలుంగఁ,
దారకాగణములకాంతి * తళతళ యన,
నెడఁద నానందసందోహ * మెసఁక మెసఁగఁ,
దరలినారము కానన * స్థలినిఁ జేర. 48

సీ. చల్లనై యేతెంచి * సల్లలితామోద
ము వహించుగాడ్పుల * మురిప మమర,
జల్లనఁ గుసుమగు * చ్ఛముల నెల్లెడలను
రాల్చుభూజాతము * ల్రహిఁ జెలంగ,
ఈషద్వికసితమై * యింపారుకోరక
పఙ్క్తులు మణిదీప * పరిణతిఁ గనఁ,
దరళదీధితిపుంజ * ధరములౌ కిసలయం
బులు మణితోరణం * బులన మెఱయు,
నెఱయుహృదయంబునందును * నెమ్మిఁ బెంప
వలఁతియై క్రాలు కానన * స్థలినిఁ జేరి
యెడఁదనానందవారిధి * నెలమిఁ దేలు
చుంటి మలజక్కవలజంట * యుదుటు దోఁప. 49

వ. అట్లు. 50

ద్విపద.

పతిఁ గూడి యిలు వీడి * భయదమౌ కాన
నతివేగమునఁ జొచ్చి * యచ్చోట నొక్క
పర్ణకుటీరంబుఁ * బరఁగంగఁ గట్టి
నిర్ణయింపఁగరాని * నెమ్మితో నందు

వసియించి సంతోష * వారిధిఁ దేలి
మిసిమి దేఱెడుపండ్ల * మెసవుచు మధుర
కుసుమాసవంబులఁ * గ్రోలి నానాథు
నసమానరూపంబు * హాళిఁ గన్గొనుచు
నాతనితో వేఁట * కై యేగి కీర
పోతంబులనుబట్టి * పొలుపు దీపించు
నురువైనలతలచే * నొకపంజరంబు
నరుదారఁ బొనరించి * యందుఁ జిల్కలను
బెట్టి సంతసమార * వేడ్కమైఁదీపు
లుట్టిపడఁగ వాని * కొనరంగ మాట
లను నేర్పి వానిక * లస్వనంబు విని
గొనబాలునెమ్ముల * గోముఁ గన్గొనుచు
నానందపాథోధి * నలరంగఁ దేలి
కాననకుసుమవి * కాసముఁ గాంచి
వనదేవతావాస * పరిణతిఁ గాంచి
యనయంబు దీపించు * నబ్రంపుటీర
ములఁ జేరి ప్రియుఁ గూడి * మోదంబుఁ బొంది
చెలఁగి కూయుచు మూఁగు * చిలుతేంట్లయులివు

శ్రుతిగాఁ గలరుతంబు * సొంపారఁ బాడి
పతిని మెప్పించిన * వైఖరి పోయె
ననఁదనైతిని నన్ను * ననువాఱ నలువ
కనికరంబును వీడి * కారించి యిట్టు
లలయించుచున్నవాఁ * డయ్యయోపతిని
నలిఁ గూర్పకేమందు * నాదైనయెడరు. 51

చ. అరుదుగ నిల్లు వీడి వన
మందు వసింపఁగ నాథుఁ గూడి యీ
కరణిని వచ్చినట్టిననుఁ
గానఁగనేరకనాఁడుభ్రాత లా
పురమున నెల్లెడ న్వెదకి
పోకుఁడుచు నివ్వనిఁ జేరి మమ్ముఁ జె
చ్చెరఁ గని కోపవహ్నినెడ
సేయఁ గడంగక పల్కి రిట్టులన్. 52

ఉ ఎవ్వఁడ వీవు మాభగిని
నిట్టులు తోడ్కొని వచ్చినాఁడ వీ
క్రొవ్వెఁకఁ బాపువార మిది
గో కనుఁగొమ్మనిపల్కి వారలే

చివ్వకుఁ గాలుద్రవ్వఁగను
జేతులఁ బట్టెను వింటి నాథుఁడున్
నెవ్వగ చేసు వల్దనఁగ
నించిరి ముల్కుల నాదుసోదరుల్. 53

తే అంత నాప్రియుఁ డల్లనఁ * జెంత నున్న
నన్ను నటుత్రోసి తనవింటి * నారిఁ దిగిచి
నిశితబాణపరంపర * నిగుడఁ జేసి
నొంప నాదుతోఁబుట్టులు * నుడివి రిట్లు. 54

క. తులువా మాచెలియలి ని
ర్మలతరవంశోద్భవ నిటు * మ చ్చిడి వనికిన్
బలిమిం గొని తెచ్చితి వీ
ములుకులఁ దప్పించుకొనుము*ముచ్చిమి దగునే?

క. క్రొవ్వునఁ గన్నులు గానమి
నివ్విధమున మార్కొనెదవు * హేలాగతి ని
న్నివ్వనిఁ బొరివుచ్చెద మీ
జవ్వని నిఁక విడువవేని * సట లివి తగునే? 56

చ. కులముననో గుణమ్ములను
గొప్పనుతు ల్గనునట్టి స్త్రీనో

కలిమినో రూపసంపదనో
గాటఁపుబల్మినో నీదుగౌరవం?
బెలమిని గన్నుగాన కిటు
లీజవరాలిఁ గులీనఁ దెచ్చి యీ
నెలకువఁ జొచ్చి డాఁగితివి
నీదగుదిట్టతనం బదెట్టిదో. 57

వ. అనుడు నా ప్రియుం డెవ్వండుఁ గడుంగడు నిగుడుకినుక నడఁపఁజాలక బెడిదంపుటంపఱఁ దనభుజాదండగతకో దండంబున సంధించి చండతరక్రోధారుణనేత్రాంచలా విర్భూతవహ్నిస్ఫులింగరోచిర్జాలంబు లుల్కాలతెఱం గునెఱప, నతిక్షుధాప్రేరితవిపక్షవిక్షోభక్రియావిచక్షణ హర్యక్షకిశోరంబు మదాంధసింధురయూథంబుపయిం బోలె నాసోదరులపై నుఱికి సాయకవృష్టిఁ గురియింప వారుం గనలి యొక్కుమ్మడిఁ గవిసి యాబాణాసన గుణంబుఁద్రెంప నాతండు గటంబు లదరఁ గటకటంబడి పండ్లు పెటపెటం గొఱికి సింగంబుసటలటుల నిట లంబుపయిం బడుచికురపటలంబు నెట్టన వెనుద్రోసి యాకట్టెదురులగు నాతోఁబుట్టులఁ గట్టలుక నిట్టలం

పుటగ్గిఁ గురియించుచూడ్కులఁ జూచి నిట్టనిలిచి "మట్టుమీఱి యిట్టులు గాఱు లఱచు మీకుం దిట్ట తనంబుగలదేని నీపట్టినపాతంబు నెట్టైనఁ దప్పించుకొ నుఁ"డనుచుఁ దననడుమునఁ గట్టఁబడినపట్టియుం దిగిచి నెట్టికొని వారి యంపకట్టియల సరకుగొనక బిట్టలయిం పఁ బ్రళయకాలకాలుండునుంబోలెఁ బొంగి నాయగ్ర జుండు మండిపడి "యిదెచూడు మిచ్చండతరతరవారి నిన్నుం జెండాడి నీకండకావరంబును ఖండించు" నని యజ్జాండంబు బెండువడ నింపుకినుకం బలికి భండనం బునకు దొరంకొన నాఖండలుం డఖండభిదురపాణియై కొండలపయిం గవియుచందంబున నయ్యరవింద సుం దరవదనుండు నిజనిశితాసిదృఢముష్టిఁ గీలించి బిరబిరఁ ద్రిప్పి తద్భ్రమణాతివేగజనితాద్భుతనితాంతకాంతిచ్ఛ ట లనుపమక్రోధక్షుభ్యన్నయనారుణప్రభాజాలంబుల తోడం గూడి ప్రజ్వలింప నాత్మీయలంఘనాతిజవంబున నికటతరుస్థితనీడజంబు లదరి పఱవ నమ్మదాంధులగు నాయనుజన్ములపై నుఱుక, వా రార్చి పేర్చి యర్చిష్మం తు నెదుర్కొనుశలభంబులభంగి మార్కొన నా మ

నోనాథుండు తననిశితఖడ్గపాతంబున నొక్కనికత్తిం ద్రుంచియు, నొండొక్కనికేలుం ద్రుంచియు, మఱొక్కనికాయంబు గాయంబుసేసియుం గారింప వారంత వేలం గడచి యుప్పొంగుకడలివడువునం బోరింబోరిం దెఱపిలేక పొంగునలుకం బైమఱచి దరినున్న నన్నుం జూఱచుఱం జూచి రోంచి పాదతాడితభుజంగంబులకైవడి నుద్దామలీలలం దీవరించు గదాదండమండితంబులౌ నిజభుజాదండంబుల నాచాయం జూచి "యోసి చెడుగ! నీపుట్టుకచేతనె మావంగడంబు పెంపుడించియు నియ్యలంతివానిం గూడి యిటు వచ్చి యొక్కింతయుం జింతలేక యిక్కయ్యంబును దవ్వ నన నిలిచి యుల్లం బలరం జూచుచున్న దానవు; కనుం గొమ్మిదె వీని హృదయపుటభేదనం బొనర్చువార" మనియుదగ్రభంగి వాకొని చదల మిణుంగురు లెగయ నాగదలం గడుంగడిమి సారించి నాచెంతం జూపుల నిగిడించియున్న మన్నాథుపెన్నురంబు గుఱిచేసి యత్యుద్ధతిమీఱ మోదుడు నతండతిదీనాలాపంబుల వియత్తలంబు మాఱుమ్రోయ నెదనెత్తురులు జొత్తిల

దంభోళిధారాపాతంబునఁ గృత్తపక్షంబై యిలఁ బడు ధరాధరంబుఁ లేవఁ బుడమిం దూలి యశ్రుసిక్తంబులగు నేత్రాంచలంబుల నన్నుం గనుంగొని యిట్టు లనియె.

* చ. కలఁగఁగఁ జొచ్చె నామనము,
కాయము నొవ్వఁ దొడంగె, బాహువు
ల్బలిమిఁ దొఱంగి తూలెఁ, బటు
ప్రాణము లక్కట యోర్వ గాదె, న
న్నెలమిని గూడి వచ్చి యిటు
లీవనియందుఁ జరించునిన్ను వం
తలఁ బడఁద్రోచి యీల్గఁగ వి
ధాత విధించెను గాదె క్రూరతన్ ! 59

క. అనుప్రియుపల్కులు నాచెవు
లను ముల్కులగతిఁ జొరంగ * లాపజ్ఞి యటులా
డినపతిఁ గౌఁగిటఁ బొదువుచు
మన మెటియఁగ వారిఁ గనుల*మాఁర్కొని యంటిన్.

క. ఇదితగునే? పోకయ్యో
మది గరఁగదె? సోదరి నిటు * భ్రమందింపఁగ నా

నె? దయాపరతఁ గనుఁగొనరె?
యిదె మీపదములకు నర్థి * నెఱఁగెదఁ గనుఁడీ. 61

ఉ. దిక్కొక యింత లేక కడు
దీనగతిం బలుమాఱు నీవిధిన్
దిక్కులు సూచి సాయమును
దెంపును గాంచక పల్కు నాథుఁ జే
గుక్కునఁ జంపఁగాఁ దగునె
యుగ్గలినైనను నేఁచనౌనొకో?
మ్రొక్కెద నన్నలార ప్రియు
మున్నడి వీడరె నన్నుఁ గావరే. 62

మ. కరుణన్ బ్రోవరె నాదునాథు నితనిన్
గల్యాణముల్గల్గెడిన్;
దురితంబియ్యది చేయనేల యరులన్
దోశ్శక్తి శోభిల్లఁగన్
దురమందున్ దగ నోర్వఁగాఁ దలఁప కీ
దుష్కృత్యముం జేయనౌ
నె? రహిన్ జెల్లెలి నిట్టు లేఁచఁగను నౌ
నే మీకు యోచింపరే. 63

క. మ్రుక్కడిబలమిది మీకున్
దక్కిన నేమొకొ చెలియలి * తనువున నగ్గిన్
నెక్కొని దరికొల్పఁ దగదె
యుక్కివమున నిటుల లంత * నొప్పనె మీకున్ ?

తే. ఇట్టు లెంతయుఁ బలవించు * నట్టినన్ను
నగ్గిఁ గురియించుచూడ్కుల * నలిగి చూచి
వార లిట్లనిపల్కిరి * వనిత నీదు
తులువతనమునకు ఫలము * గలిగె నేఁడు. 65

ఉ. కాంచనగంధి కాంచనవి
కారములైనసముజ్జ్వలప్రభో
దంచితభూషణాళిరుచు
లద్భుతకాంతుల నీనఁ బ్రక్కలన్
సంచితవిక్రమాభ్యుదయ
శౌర్యనిధుల్ భటు లేపుమీఱఁగన్
మించునృపోత్తముల్ గవయ
మే లగు నీకును మాకుఁ జూడఁగన్. 66

తే. మమ్ముఁ గనుబ్రాము నిన్నట్లు * మచ్చుఁ జల్లి
వనికి నెలయించినట్టిఁడు * మనఁగరాదు

పోమ్ము మము వీడి యీతని * పొగరు మాన్చి
మఱియొకపనిఁ దలఁచువార * మఱక పోవె. 67

వ. అనిపలికి బాణబాణాసనంబులఁ గేల నందికొని. 68

క. కట్టెఁడులగు నాభ్రాతలు
కట్టలుక శిలీముఖతతిఁ * గారింపంగన్
దిట్టదనం బఱి నాథుఁడు
కట్టా పెనుమూర్ఛ నొందెఁ * గాలం బసదే? 69

క. దిక్కఱి పడునాథు నపుడు
చక్కడఁగఁ దలఁచి వారు * సరగున వింటన్
నెక్కలిపి ములుకు లేసిరి
మక్కువ నేవల దనంగ * మారకు లగుచున్. 70

క. నో రాడదు పై జరిగిన
గోరంబు నుడువఁ గటకట * గొబ్బున వారా
తీరునఁ దన పై బాణా
సారము నిగిడింప నతఁడు * శవగతిఁ దూలెన్! 71

తే. ఒడలు నెత్తుటఁ దోఁగఁ దా * నుస్సురనుచుఁ
గన్నుఁగవఁ గొంత తెఱచి నా * యున్న యెడకుఁ

జూపు నిగిడించి పల్కంగ * నోపక కకట
విడిచె నసువుల నాప్రాణ * విభుఁడు విభుఁడు! 72

తే. పంజరవిముక్తకీరదం * పతులకరణి
దోఁప శ్రీధామపురి వీడి * దొసఁగు గడచి
సుఖముఁ బడయంగ నెన్ని యా * శుభచరిత్రుఁ
గూడి వనిఁ జేరియు నతనిఁ * గోలుపోతి. 73

సీ. తమ్మితూండ్లను మెక్కి * తనరారు కోలఁకుల
దరి నిక్కి యంచలు * తనరుచోట,
జేగురునెరయించు * చిగురాకు సిరిమించి
మెసవి పాడెడుపిక * మెసఁగుచోటఁ,
జెలువారు క్రొమ్మావి * నలువారుచిల్కల
కలరుతం బలరారఁ * జెలఁగుచోట,
సుమబృందనిష్యంద * సుమధురమకరంద
మత్తాళిజాలంబు * మసలుచోట,
సినునికిరణంబు లోలయంగ * నెడము లిడక
నిక్కి క్రిక్కిఱియఁ బెరిఁగి * నింగి నొరయు
నవనిజాతంబు క్రీనీడ * నతనిఁ గూడి
లీల నానందవారిధిఁ * దేలుచుంటి. 74

* ఉ. చెందము కందళింపఁగను
డీకొని యాఁడుమ్మృగాళిఁ గాంచి యా
నందము మీఱ నొా చెలువ
నాదగు నేరుపుఁ గాంచు మంచు వా
నిం దన కేలఁ బట్టుకొని
నిక్కపుఁగూరిమి నాకు నిచ్చునా
మందర ధైర్య్య నాథు విడి
క్రమందెద నేఁ డిటు లల్పభాగ్యనై. 75

* తే. వలపు వెదచల్లుపూవుల * వలనఁ దొరఁగు
తేనెఁ గ్రోలుచు మత్తిల్లి * తివిరి క్రమోఁగు
తేంట్లయులివులు శ్రుతిగాఁగఁ * దెలిపి గనక
పాడి ముంచితి నానంద * వార్ధిఁ బతిని. 76

సీ. గగనంబుఁ జుంబించు * నగవాటిని వసించు
పులుగుగములకు మా * ఱులుఁగు లిడుచు,
నంచలంచల మించు * నంచలరవళికి
నానందపూరంబు * నందుకొనుచుఁ,
బురి విచ్చి సంతసం * బుల హెచ్చి వని మెచ్చి
యాఁడు కేకులసాబ * గమరఁ గనుచు,

మదనునిముల్కుల * పదను దీపింపఁగా
నలరునలరుల నే * పారఁ గొనుచుఁ,
గల్కిచిల్కలపల్కుల * కుల్కి వినుచుఁ,
దేంట్లరొదలకు మదిలోనఁ * దెప్పిఱిలుచు,
సరసుఁ బ్రియుఁ గూడి వనకేళి * సంతసిలుచు
మనినయాకాల మేరీతి * మఱతునొక్కొ. 77

తే. నామనోహరుఁ గినుకమై * నట్టడవిని
జంపితిమటంచు నానంద * జలధిఁ దేలి
యున్నవారు నాభ్రాతలు * నన్నతండు
పాయలేక యీపట్లనె * పరఁగువాఁడు. 78

తే. కన్నులఱమూసి నిదురింప * నెన్నునంత
నతఁడు తొంటిపగిదిఁ బ్రక్క * నలరువింటి
జోదుఁ బుసడించు తనరూపుఁ * జూపువాఁడు
నెఱియునాలింగనసుఖంబు * నెఱపువాఁడు. 79

సీ. పలలాస్థిగతమైన * బలుకాయమది పోయెఁ
గాని యాతనియాత్మ * గలదు చెంత,
నాతనిఁ బొరిమార్చ * నన్యులఁ బరిణయం
బౌదు నంచుఁ దలంచి * నామప్రాణ

ధన్యమైనజీవితే * శునిఁ జంపినట్టినా
భ్రాతలు గనరు నా * పట్టుదలను,
దేహసత్వము పోయెఁ, * దెంపు వాసెను నాకు,
నిఁక జమునిక్కడు * నేగవలయు,
జీవితాశయు రూపఱెఁ, * జెల్లదాకొ్క
యిందు నాజీవశేషంబు * నెలమిఁ గడచి
తుచ్ఛమానిట్టికాయంబుఁ * దొలఁచి ప్రియునిఁ
గూడి సంతోషజలధి నో * లాడఁ దలఁప? 80

శా. లీలన్ గాననభూజవారములఁ గే
లీసక్తతన్ జక్కవల్
త్రైలోక్యంబులసౌఖ్యముల్ తలఁపకే
రాగిల్లుచున్ గాంతలన్
వాలాయంబుగఁ గూడి సంతసములన్
బాల్గొంచుఁ దా మాత్మలోఁ
జాల సౌఖ్యముఁ గాంచఁ జూచి మది న
స్మన్నాథు ధ్యానించెదన్. 81

*క. అల్లన వీచెడుపయ్యర
కుల్లము రంజిల్లఁ దీఁగ * టుయ్యేలపై వి

ద్యుల్లతవలెఁ బ్రాలుపతియుఁ
జెల్లెను నే నిట్టి వగలఁ * జేడ్పడ నకటా. 82

ఉ. వానిమనోజ్ఞభాషణము
వానివినోదకథావిశేషముల్
వానిసుధీవిలాసగతి
వానిమనోహరసచ్చరిత్రముల్
వానిముఖేందుకాంతులును
వానివికాసపుఁగౌఁగిలింతలున్
నే నెటు కాంతు నింకఁ గరు
ణింపరె దేవతలార నాపయిన్. 83

సీ. ఎవ్వానినామంబు * నేవేళఁ బఠియించి
ముక్తి నొందెను శుక * మునికులేశుఁ,
డేవాని వేడ్కమై * నేవేళ ధరియించి
కడిఁదియశాయశ మొందె * ఖగవరేణ్యుఁ,
డెవ్వని ధ్యానించి * యేవేళఁ బ్రహ్లాదుఁ
డభయంబుఁ గనె మహా * హ్లాదుఁ డగుచు,
నెవనిసఖ్యముచేత * నేవేళ నరులను
నిర్జించి పేరొందె * నర్జునుండు,

నక్రబాధితగజము న * వక్రఫణితిఁ
బ్రోచె నెవ్వాఁడు, దయ నట్టి * భువనవినుతుఁ
డాసతావనరతుఁడు లో * కైకనాథుఁ
డొకఁడె నాచింతలను బాప * నోపు ననఁగ. 84

ఉ. వంచన ని ట్లనాథగను
వారలు న న్నొనరించి క్రూరులై
చంచలలోచనా మగుడఁ
జారుగృహాంగణసీమఁ జేరఁగన్
గొంచక రమ్ము; సత్కులజు
గొబ్బున నొక్కనిఁ దెచ్చి కూర్చి శ్రీ
మించఁగఁ బెండ్లి సేయుదుము
మే లగు నీకును మాకు నందుచేన్. 85

క. నీదగు నెలప్రాయము చెడి
పోదే యి ట్లడవి నెప్డుఁ * బొగులఁ దలంపన్ ?
వా దేటికి సతి రాఁగదె
మాదరి సుచరితఁ జరించి * మనుటయె యొప్పున్.

* చ. రతనముఁ గుందనంబునఁ గ
రం బుచితంబుగఁ గూర్చుభంగి నా

తతసుగుణాభిరాము శుభ
ధాముని రాజకుమారు నొక్కనిన్
బతి నొనరింప నెన్నుమము౯
బాయుచు నల్పుని వీని గూడి యీ
వితమున వచ్చుట ల్చనునె
విశ్వజనస్తుతకీర్తి యోఅంగనా. 87

సీ. శ్రీలునా౯ జెలువారు * చెవులందు మెఱపుల
చవి౯ జూపి కమ్మలు * చౌకళింప,
గగనంబు నిరసించు * కౌనున రాణించు
బంగారుమొలనూలు * ప్రభల౯ బెనుప,
సంపంగిమొగ్గకు * సరిపోలుముక్కున
వజ్రంపుముంగర * వన్నె లొలుక౯,
బూసరంబుల గెల్చి * పొలు పొందుకరముల౯
గనకకంకణములు * కాంతు లిడఁగ,
నీతనుద్యుతిచ్ఛటలచే * నాతతమగు
శోభ సమకూర్చి మనయింటి * సొబగు౯ బెంచి
మాకు౯ దుదిలేనిముదముల * నీక యిట్టు
లడవి నుండంగ౯ దగదమ్మ * నడచి రమ్మ. 88

ఆ. అతివ రమ్ము నీకు * నమలోరుగుణుఁడైన
వాని నరసి వైభ * వంబు లలరఁ
బరిణయంబు సేయఁ * బరఁగువారము వీని
నధమకులజుఁ గోర * నగునె నీకు ? 89

క. మనవంశము మాయదె నీ
వనయము వీని నిటుఁ గూడి * యతిమాధ్యమునన్
మనమునఁ దలఁపక నవ్వెడి
జనులను వసియించుచుండ * సరసిజనయనా ! 90

తోదకము. సరసిజలోచన * చయ్యన రావే
సిరులను వర్ధిలు * చెల్వుని నీకున్
సరియగువానిని * సాధుకులీనున్
బరిణయ మాదువు * వంత లిఁ కేలా ? 91

క. ఇదె వీఁడును గెడసెను మదిఁ
బదరఁగ వల దింటికి నిఁకఁ * బదవమ్మా, ర
మ్మెద సమ్మదము గడుంగడుఁ
గదురఁగ మనపురజనులకుఁ * గౌతుక మెసఁగన్.

వ. అని వచించిన నప్పలుకులు విన్నంత నా కవ్వన్నె
కాని తెగుదల స్మృతివిషయంబగుడుఁ జిందఱ

వందఱయ్యె కడుఁ బరితపించుచిత్తంబుఁ జిక్కఁబట్ట
నేరక. 93

క. తలపై మిన్నొరఁగినగతి
బల ముడిగి పడితి నిలపయి; * బాలిశు లన్నల్
చలమున ననుఁ దేర్చి నిలిపి
పలికిరి కోపంబు వీడి * పనవెడినాతోఁ. 94

ఉ నిక్కపుబుద్ధి గల్గి కడు
నేరుపు గల్గినదాన వంచు నీ
చక్కని మేనిఁ బోలుమతి
సారము గల్గినదాన వంచు నే
మక్కట యెప్పుడున్ దలఁచి
హారిగుణాళివిలోలుఁడై వరున్
జక్కనివానిఁ గూర్పమదిఁ
జాలఁ దలంచెడివార మంగనా. 95

తే. అట్టిమ మ్మిట్లు వంచించి * నట్టివీని
మట్టువెట్టితి మలుకయు * మానె నబల;
మమ్ము నూరక దూఱక * రమ్ము నేఁడు
పురికిఁ జని యందు సుఖ మందఁ * బోలు నీకు. 96

హయగతి రగడ.

అన్నలు. ముగుద రమ్ము * ముదము మీఱఁ
దగవు లరయఁ * దగదె నీకుఁ?

నేను. జాలుఁ జాలు * సరణి దెలియ
కేల పలుక * నిట్టు లిపుడు?

అన్నలు. ఇంతి కోప * మింత యేల?
వంత నిట్లు * పదర వలదు.

నేను. అన్నలార * యగునె యిట్లు
వన్నెకానిఁ * బట్టి చంప?

అన్నలు. చాన వీఁడు * చావఁ దగును
బూని నిన్నుఁ * బొదివి తెచ్చె.

నేను. అకట నేనె * యతనిఁ గూడి
వెకలులార * వెన్బడితిని.

అన్నలు. ఏల నీకు * నేడ్వ నింక
బాల వీఁడు * బ్రతుకువాఁడె?

నేను. మాసె నకట * మనకులంబు!
పాసె విమల * భవ్యయశము!

అన్నలు. బాగుబాగు * పలువఁ జంప
నేగనొక్కొ * యెల్లయసము ?

నేను. చెల్లె నిటులు * చెల్వఁ బాసి
యుల్లమందు * నుడుకఁ జేసి
పొంగువారి * పొందువలదు ;
నింగి నొరయ * నిక్క వలదు ;
పొండు పొండు * పొగరు వలదు ;
మండుకినుక * మాఁడ వలదు ;

అన్నలు. ప్రల్లదనులు * పలుక నేల ?
యిల్లుఁ జేర * నింక రమ్ము. 97

తే. నీదుమాటల జవదాట * నేర మింతి
నీవ రాణివై యేలుము * నెమ్మిఁ బురిని ;
ఏము నీపనిచినవాని * నెల్ల సేసి
సమ్మద మ్మొనఁగూర్తు మో * యమ్మ నీకు. 98

* సీ. లలితహర్మ్యస్థలి * నలరారుమృదుపాద
యుగళంబు వనిలోనఁ * బొగుల నేల ?
వీణానినాదంబు * వినువీను లీఘోర
మృగరావముల కుల్కి * సొగియ నేల ?

ఆళీజనాళితో * నానందమున నాడు
తనువల్లి కానలోఁ * దలఁకి నేల?
సంతతమోదాబ్ధి * సరవి నోలాడెడు
స్వాంతంబు చింతల * సడల నేల?
కొమ్మ మా వెనువెంట రా * వమ్మ నీదు
నెమ్మనమ్మున కిమ్మైన * యెమ్మెకాని
సమ్మదమ్మునఁ బెండ్లాడి * నెమ్మిఁ గనుము;
యిమ్మహావిపినమ్ము గో * రమ్ము రమ్ము. 99

వ. అనునాయగ్రజన్ములపలుకులు కాననదారుసంఘంబుల నికషంబునం బొడమి దరికొని మిన్నొరయఁ బ్రజ్వలించునర్చిష్మంతునకు వాతహతులవలెఁ జింతాతప్తంబగు నాచిత్తంబునకుఁ బరిణమింపం గెరలి యత్తోఁబుట్టుల విలోకించి నే నిట్లంటి. 100

ఉత్సాహ. అన్నలార! యిట్టు లాడ
నౌనె మీకు? నీగతిన్
నన్ను నాథఁగాఁగఁ జేసి
నయము వీడి యింటికిన్

జన్నె నన్నుఁ బిలువ? నకట
సర్వ మితనియందె నే
మున్న యుడినమదియు నెట్లు
మొనయు నితరుఁ జేరఁగన్? 101

శా. ఏమీ మీాబలునీసు నేమనుదు ! నిం
దీనామనోనాథు సం
గ్రామక్షోణితలంబునన్ గరినతన్
గాంతాళము౦ బూనుచున్
భీమంబౌ గతి వంచన న్గడపియున్
బేల్పోయి దుఃఖాబ్ధి ను
ద్దామస్థైర్యమునం దరింపఁ గనునన్
దాఁకింపఁగాఁ జెల్లునే? 102

* తే. ఆరయ బలారిపాలిత * మగుచు నెగడు
నట్టి యలకాపురమె యైన * నందుఁ జొరను;
ముగుద యబలారిపాలిత * మగుచు నెగడు
నట్టి యలకాపురం బెట్టు * లకట చొచ్చు? 103

క. వీరాపురి మీారే యేలుఁడు;
కాపుర మది మీాకుఁ దగును; * గౌరవధన్యం

డాపురి నేలినజనకుఁడు

నాపాపవశంబునఁ జనె * నయ మిప్పు డఱఁగా.104

తే. అతఁడు గల్గిన మీ రిట్టు * లడరువారె?

ఇట్టిమీదౌష్ట్య మొప్పునె! * పట్టి మిమ్ము

మట్టుపెట్టింపఁ దొడఁగఁడె? * మహితగుణుఁడ

తండు లేనియాపురమది * మండనిండు. 105

ఆ. అతఁడు చచ్చునపుడె * యాపురి వైధవ్య

దశను దాల్చె; నపుడె * ధరణిసురుఁ డొ

కండు దెలిపె నింకఁ * గడుభీమమైనట్టి

చెడుగు లుప్పతిల్లఁ * దొడరు ననుచు. 106

ఆ. ఇదియె మొదలు; మీకు * నింకఁ గొన్నాళ్లకు

వైరివరులతోడి * పోరు గలుగు

నట్టియాహవంబు * నందు మీ రోడి యా

శత్రువరులచేతఁ * జచ్చువారు. 107

క. ఇది తప్పదు; కావున నెదఁ

బదరక పురిఁ జేరి బంధు * వర్గంబులతోఁ

గదియుచు బిడ్డల నాంధ్రను

సదయతఁ గన్గొనుఁడి యిపుడె*సంతసమారఁగా.108

క. నన్నిటుచేసిన యీశ్లోల
చన్నే ? యూరక యడలఁగఁ * జక్కటియూనే ?
మన్నాథునిఁ జక్కడిరి
రెన్నఁగ నదియుఱక చనునె * యేలా వెఱవఁగా.109

క. చెల్లె ననాథఁగఁ జేసిన
సల్లలితయశం బలర న్ప * శంసత మెఱయన్
మల్లుపెనంగునరులచే
మల్లడిగొని కాలుఁ జేరి * మాయుఁడు వేగన్.110

వ. అనునాపరుషవచనంబుల నాతోఁబుట్టు లాలించి యక్కాలజ్ఞునిపలుకులు నిక్కంబు లగునో కో యని చింతించి మించు నెంజెలిఁ బరితపించుతమచిత్తంబులఁ జిక్కఁబట్టనేరక తలలు వాంచి లోచనాంచలంబులఁ గన్నీరు నించి తమచేసిన కార్యంబును మరల్పరామి నెఱింగి నాదగు మనోదార్ఢ్యంబుఁ దలపోసి యత్యుష్ణనిశ్శ్వాసపరంపరలచేత వీతవికాసంబులగు నిజవదనసరసిజంబుల ముడుచుకొనుచుఁ గ్రీఁగంట నన్నుం గనుంగొని "తల్లీ! యొడలెఱుంగక నీకిడుమలిడ నొడికట్టిన మాకట్టిఁడితనంబు సైఁపవే? వీనిం దెగటార్ప నిం

దుండి తెరలి పురిఁ జేరి యొండొకనిఁ బెండ్లియై సుఖం బుండఁ దలఁతు వైకోౕయని కఠినులమై యీకార్యం బునకుం బాలుపడితిమి. నీకు వీనియందుం గల్గు నిక్కం పుమక్కువ తెలియఁగలుగరామి నింతయుం బాటిల్లె. ఇట్టి దుర్ఘటమైన పాపంబునకుఁ బాల్పడిన మే మిఁక నీమోముచందముఁ జూడనోపము. ఇఁక నిన్ను మాపురికి రమ్మని నీచింతాక్రాంతంబగు చిత్తంబుఁ గారింప వెఱతుము. మఱియు విలయకృతాంతాతిభయదకోపాటోపంబునకు నెదదిగు లొందము. ఉన్నయొక్క చెల్లెలి నిట్లపారదుఃఖాంబుధి ముంచిన మే మెట్టిపోఁకఁ బోయి నఁ మాకు సమ్మతంబ. అప్పుడమివే ల్పన్నట్టు పరిపంథివాహిను లాశ్రీధామపురంబుఁ గవియనిమ్ము. రణరంగం బునం గడతేరు మా నెత్తురుల నీప్రియునికిం దర్పణంబు నెఱపి తుచ్ఛోచ్ఛ్వాసముదయమలినంబులగు నికాయంబులఁ దొలంచి పావనుల మయ్యెదము. ఇందున కేల వెఱవ? మాయొనర్చిన కొఱగానిపనులకుం గడుఁ గుందు మా కరివరులచేతిమరణంబు సకలదురితవిచ్ఛేదకంబు గాదే? కానిమ్ము. వచ్చునది రానిమ్ము. మృత్యు

దేవతాసందర్శనంబున కెమరు చూచుచున్నారము. పోయివచ్చెద మమ్మ. మమ్ము మన్నింపుమా యని వేడఁ జాల మమ్మా..... అయ్యో! నిన్నిక్కా అడవి నొంటి డించి పోఁ గా ళ్లాడకున్న వే! ఇన నీ మనోనాథప్రాణాప హారులమగు మాయునికి నీనెమ్మనం బెరియింప కున్నె? ఇదె పోయెదము. అదె కాలునినికాయంబు కన్ను లకుఁ బొడకట్టుచున్నది. మాకై నీ వడలవల దమ్మా. మాచేతలనె మేము పొలియువార మమ్మా",యనిపల్కి పెద్దపెట్టున వాపోవుచు నన్ను వదలి కాంతారంబు నిర్గమించి పురిని జేరిరి. 111

క. అయ్యో దుఃఖము దరికొనె
నయ్యా; యీతనువు వీడ * నగు విధి నెఱుఁగన్;
గయ్యంబున మగఁ డీల్గెను
దయ్యము నను నిలిపె నకట * తల్లడపడఁగన్! 112

* సీ. విరహిణీజనములు * వీతాసువులు గాఁగ
వలపులఁ బెర రేఁచి * పవనుఁ డొలయఁ,
గందర్పశరవిద్ధ * కాంతాళి తపియింప
వెన్నెల లొలయించి * విధుఁడు రేఁగ,

నంగజానలకీల * లలమంగ నలసిన

ముకురాస్య లడలంగఁ * బకము లడరఁ,

పతివియోగజనిత * బాధల సైఁపని

తెఱవలు కుంద గఁ * దేంట్లు గ్రమ్మఁ,

గుసుమవిసరంబులవి చుఱు * కుక్కనను దనుపుఁ

గాఁడఁగ, లతాంతమంజరీ * గళితమధుర

సంబు నెమ్మేనిపైఁ జింద * సడల కెట్లు

నిలుచుఁ బతిఁ బాసి పొగిలెడు * నెలఁత చెప్పుమ.

* ఉ. ఒక్కొకనాఁడు నన్ను విడి

యొక్కఁడ కానకు నేగి డాఁగు; నే

నెక్కొనుభీతిచేఁ గలఁగి

నిక్కువ మెన్నఁగ లేక నల్గడల్

పొక్కుచుఁ గాంచ నావెనుకఁ

బొంచుచు నల్లన వచ్చి నాకనుల్

గ్రక్కున మూయునాథు నెటు

కాంతు నిఁ కెట్టులు తాల్తుఁ బ్రాణముల్. 114

వ. వెండియు నొక్కకిరాతుం డొక్కనాఁడు నాకుఁ దెలి

పిన దే మనిన. 115

తే. అట్టు లానాఁడు నాయన్న * లడవిఁ గడచి
వీడు సేరంగఁ జనునంత * వీరవర్యు
లైన యరిరాజు లాపురి * నాక్రమించి
యడరఁ గాంచి పోరున కట్టె * కడఁగిరంట. 116

వ. మఱియు నక్కాయ్యం బతిఘోరంబగుటయు నాశత్రు యోధుల సైన్యం బసంఖ్య రథగజతురగపదాతిసంపన్నం బగుటయు నాసహజన్ములకు యుద్ధసన్నాహంబునకుఁ దెలిపిలేమిచేతను మావారిబలంబులు క్షీణింపఁ దొడంగుటం జేసి. 117

తే. అల్లయెలుకు తెలిపెను వా * రెల్లఁ జత్తు
రనుచు; నా ప్రాణధనమైన * యనుఁగు మగఁడు
నేగె; నక్కట నలువ తా * నెంత కఠినుఁ
డయ్యె నన్నిట్లు వాపోవు * మనిమె నిలిపి! 118

వ. మదీయక్రూరసహోదరప్రయుక్తాతి నిశితాయుధ పరంపరాహతింజేసి మన్నాథతనుస్రవదరుణక్షతజ ధారాపంకిలంబగు నియ్యిలాతలంబున జననంబునొం దిన యీాలతామతల్లిక మదశ్రుపూరపరిషేచనంబునం

బెరిఁగి మత్ప్రాణనాథబంధు రానురాగసూచకంబుగ
నిక్కుసుమంబు ననుదినంబు నాకర్పించుచుండు. 119

* చ. పరిమళము ల్దిగంతములఁ
బర్వెడు పువ్వులతేనె మెక్కి, నా
పురుషుఁడు చెంత నిల్చునల
పొల్పున కుల్లమునందు నిక్కి, కా
తరహరిణంబులన్ గనఁగఁ
దద్దయు వేడ్కల సొక్కి యాడునా
కరిగొని ధాత మోదముల
నంతయు నొక్కట పాపెఁ గ్రూరతన్. 120

* తే. సొబగు లేమావిపూ దేనె * సోనఁ జిల్కు
గొనబు పొదరింటఁ జిగురుపా * న్పున వసించి
మోడిఁ బతితోడ సరసంబు * లాడినట్టి
నాకు నొడగూర్చె నీవంత * నలువ యకట ! 121

* సీ. తీరైనమల్లికా * కోరకంబులఁ గాంచి
చెల్వునిరదనాళి * చెలువుఁ దలఁచి,
సరసంపురుచిమీఱు * సరసిజంబులఁ గాంచి
చెల్వునినెమ్మోము * చెలువుఁ దలఁచి,

వలపుల వెదచల్లు * కలువలనెట్టిఁ గాంచి
చెల్వునియక్షుల * చెలువుఁ దలఁచి,
సిరిమించుసంపెఁగ * విరులహాసును గాంచి
చెల్వునినాసిక * చెలువుఁ దలఁచి,
కుసుమకోమలాంగుని నాథు * నేసక మెసఁగు
చింత పొదలంగఁ బొగిలెడు * చిత్తమందు
నెన్ని యీవిరాళిని గుంద * నెట్లు సైఁతు!
నెట్టు లీదుఃఖపాథోధి * నీఁదుదాన! 122

* ఉ. వెన్నెలఱేఁడు కాననము
వెల్లగఁ జేయుచు నాకసంబునన్
జెన్నలరారఁగాఁ బతినిఁ
జేరి వనాంతర సీమలన్ మనం
బెన్నఁగరాని మోదముల
నెంతయుఁ దేలఁగ నిందు నందు వే
డ్కన్ నడయాడుదాన నిదె
కాంతునిఁ బాసి విరాళిఁ గుందెదన్! 123

తే. నాఁడు కౌరవసభయందు * నయము వీడి
ద్రౌపదీసతి వలువలఁ * బాపజాతి

దుస్ససేనుఁ డొలువఁ గాంచి * తుఱఁగలించు
చీర లిడి సాధ్విఁ బ్రోచిన * శౌరిఁ దలఁతు. 124

సుగంధి. నన్నుఁ బ్రోవ వేల శ్రీశ
నందగోపనందనా?
యన్న లెల్ల నిక్కి నాదు
ప్రాణనాథుఁ జంపి యా
పన్నఁ జేసి రయ్య నన్ను,
భవ్యకీర్తిఁ గాంతునిఁ
సన్నుతాంగుఁ బాసి క్రుందు
చాన నన్నుఁ జూడవే. 125

* సీ. మలయాగమునఁ బుట్టి * మారునిఁ జేపట్టి
పరిమళంబుల దొట్టి * పఱచుగాలి,
కానందమున నిక్కి * యాసవంబుల మెక్కి
పూవులపయి నెక్కి * పొదలునళికి,
సరసులదరిఁ జేరి * కరము బారులు దీరి
నీరు ద్రావుచు మీఱి * నిగుడు లేళ్ల,
కందమానడఁ గాంచి * యల్లన నడ తెంచి
మోల వేడ్కల మించి * మురియునంచ,

కెడఁద నలరుకాల * మెడలంగ నీరీతి
సంతసంబు లెల్ల * జాఱి నయ్యె
నకట ధాత చింత * నడలుమా యని యిట్టు
లదయుఁ డయి విధించె * నలమె వగలు! 126

తే. ఈభువి నిఁక వసింపఁగ * నిచ్చ లేదు
మున్నె జీవితేశుఁడు చని * యున్న యట్టి
యెడను ననుఁ జేర్చి నా ౯మొక్కు * లెల్లఁ గొనుము
పార్థసారథి కారుణ్య * భవ్యశరధి. 127

* సీ. వల్లీమతల్లజం * బల్ల నల్లన నెక్కి
యుయ్యేల లూఁగిన * యురవు గడచె!
సురభిళామోదసం * భరితాటవికపుష్ప
వారము లలచోట్ల * వలపు చెల్లె!
శుకపికంబులతోడ * సొంపొంద గానంబు
సలిపెడు నేరుపు * సడలి యడఁగెఁ!
గడుకూర్మి నడుకాన * నడయాడి మోదంబుఁ
జెందెడుబుద్ధియుఁ * గంది పోగిలెఁ!
బూలపొదరింట డాఁగెడు * పొలుపు వీడె!
నలరులను జిమ్ముబలు వేడ్క * లలఁతు లయ్యెఁ!

బతియు నను వీడి నాకంబు * బడిసినంత
కట్ట యేరీతిఁ గాలంబుఁ * గడపుదాన! 128

క. తనయాశ్రితు బీభత్సుని
ననయంబును బ్రోవఁదలఁచి * యతనికి సఖుఁడై
వినయమున సారథియగుచు
నని జయమొందించిన హరి * నర్థిఁదలంతుౘ. 129

* సీ. ఏదేవుపదయుగ్మ * మేవేళ ధ్యానించి
విజయుఁ డయ్యెను యల్ల * భిమరపాణి,
ఏనాథుఁ దలపోసి * యేవేళఁ దాయుధి
స్థిరుఁ డయ్యెనో పాండు * వరసుతుండు,
ఏవీరుఁ గొలుచుచు * నేవేళ నరులకు
బీభత్సుఁ డయ్యెనో * శ్వేతవాహుఁ,
డేధీరుఁ గీర్తించి * యేవేళఁ జతురాస్యుఁ
డయ్యెనో నలువ తా * ననువు మీఱ,
నీరమణుఁ దాల్చి శేషాహి * భూరిమహిమ
నలయనంతాఖ్య నార్జించె * నట్టిమాని
వంద్యు నాశ్రితరక్షకు * భవ్యుఁ గొలుతు
భక్తజనకల్పభూజు నా * వరదరాజు. 130

మత్తకోకిల. లోకరక్షక మానిచిత్తవి
లోల దేవ సురావనా
నాకు నీభువి దిక్కు లే; దీఁక
నన్నుఁ బ్రోవవె శ్రీపతీ;
నీకు మ్రొక్కెద నాథుఁ జేర్పవె
నేడు నాదగుప్రాణముల్
వీఁకఁ బాపుచుఁ; గాంతురూపును
వేడ్కమైఁ గనఁ జేయవే. 131

* * * * * * * *

మ. అకటా యిట్లని పల్కుచున్ బనవున
య్యబ్జాతపత్రాక్షికిన్
వికలంబౌ మది వంత వెల్లివిరియన్
వేగించుతాపాగ్ని యా
సకియం దార్కొని యేర్పఁగా నసువులన్
జంద్రాస్య తా వీడి నా
యకు నైక్యంబును గాంచె దక్షజ శివై
క్యం బొందుచందంబునన్. 132

లలిత విద్యావినోదియై * చెలువుమీఱు
   శ్రీపనప్పాకవంశాబ్ధి * శీతకిరణుఁ
డౌ ననంతార్యవర్యు శ్రీ * యాత్మజుండు
   శ్రీనివాసుండు రచియించె * దీని నిట్లు. 13

THE VAIJAYANTI PRESS, MOUNT ROAD, MADRAS.

మాలిని.

సరసిజదళనేత్రా * శాంకరీభర్తృమిత్రా
వరజలధరదేహా * భవ్యపక్షీంద్రవాహా
సురమునిజనరక్షా * శుద్ధకారుణ్యపక్షా
పరమపదనివాసా * వల్లవీహృద్విలాసా 133

ఈసతీమణిచరితంబు * నేను నీదు
కరుణచే రచియింపంగఁ * గల్గినాఁడ;
నీశిశువుకృతిఁ గైకొను * మిందిరేశ;
చెలిమిఁ గన బుధులను బురి * గొలుపుమయ్య. 134

తనభోగవైభవం * బున కెంతయును మెచ్చు
నాయనంతునితల * లల్లలాడఁ,
దనవాగ్విలసనంబుఁ * దాఁ దాల్చినయనంతి
పదమది పలుమాఱు * వదరి మ్రోయఁ,
దనతాలిమికి ననం * తాదేవి కడునోడి
యచలయై వెలుఁగున * నట్టె నిలువఁ,
దనయాత్రికతావన * మును గాంచి నెమ్మదిఁ
గడలి ననంతుఁడు * గన్ను మోడ్పఁ,